

حسابرسان مستقل بانکها

در دام مخاطرات

غلامرضا شجری

سیستم بانکی اثر بخش زمانی کارآمد است که سایر عناصر، بخش‌ها و مجموعه‌ی اقتصادی کشور نیز عملکرد بهینه‌ای را از خود به نمایش بگذارند. یک کشور باید از استراتژی‌های اقتصادی، مالی، تجاری و صنعتی مناسب برخوردار باشد، در این صورت نظام بانکی کارآمد تکمیل کننده‌ی این پازل خواهد بود. در ابتدا باید به برخی از ویژگی‌های سیستم‌های بانکی اشاره داشته باشیم تا به تمایز حسابرسی در این بانک‌ها با سایر مشتریان پی ببریم.

اولین ویژگی:

سرمایه در گردش بانک‌ها عمدتاً متعلق به منابع خارج از سهامداران می‌باشد. و از ریسک اهرمی بالایی برخوردار است.

دومین ویژگی:

بر خلاف شرکت‌های تجاری که اختیار دارایی‌های خود را دارند، بانک‌ها چنین اختیاری را در باره‌ی دارایی‌های خود ندارند، چراکه عمده‌ی این دارایی‌ها در سرفصل مطالبات از مشتریان (در قالب ارائه‌ی تسهیلات) متمرکز گردیده است، لذا اختیار این قبیل دارایی‌ها متعلق به مشتریان یا همان گیرندگان تسهیلات است.

سومین ویژگی:

ساختار دارایی‌ها و بدهی‌ها در بانک‌ها به گونه‌ای است که از نظر زمان وصول و

تسویه نامتوازن می‌باشند. به بیان دیگر وام بلندمدت می‌دهند، ولی سپرده کوتاه مدت گشایش می‌کنند.

چهارمین ویژگی:

ترازنامه‌های بانک از درجه‌ی تغییر پذیری بالایی برخوردار است.

پنجمین ویژگی:

مراودات بین بانکی و درهم تنیدگی این بانک‌ها منجر می‌شود که ریسک سقوط یک بانک و موسسه‌ی مالی آن قدر تبعات وسیعی را در پی داشته باشد که منجر به سقوط تمامی بانک‌ها گردد.

ششمین ویژگی:

اهمیت بانک‌ها به عنوان تنظیم کننده‌ی نظام پولی و بانکی کشور و مجری سیاست‌های اقتصادی، بیانگر جایگاه رفیع آن‌ها است.

هفتمین ویژگی:

شاید اگر در فعالیت‌های کسب و کار، یک شاخه از تجارت با ورشکستگی مواجه شود دولت قادر به واردات محصولات آن شاخه از تجارت باشد، ولی برای ورشکستگی بانکی جایگزین وارداتی متصور نمی‌باشد. پس حیات بانک‌ها برای اقتصاد کشور ضرورتی اجتناب ناپذیر است.

هشتمین ویژگی:

تمایل به رقابت بین بانک‌ها برای جذب سرمایه‌های مردم، نه تنها شدت

آسیب‌پذیری بانک‌ها را بالا برده است. بلکه به ناچار مدیران خود بانک‌ها از طریق کاهش نرخ تسهیلات و یا افزایش نرخ سود سپرده‌ها زبانه‌های شعله‌های این آتش را برافروخته‌تر می‌کنند.

علاوه بر ویژگی‌های فوق، طیف وسیعی از سایر ویژگی‌ها و ریسک‌های نظام بانکی نیز متصور است که هر یک به تنهایی می‌توانند حیات یک حسابرس را با بزرگترین خطر مواجه نمایند.

اهم پیشنه‌هایی که کم و بیش اکثر صاحب‌نظران بر آن واقف هستند:

بخش اول: اقدامات دستگاه‌های نظارتی، بانک مرکزی و سایر بانک‌ها

۱- کمیسیون اقتصادی مجلس وارد عمل شود و اختلاف سلیقه میان بورس، بانک مرکزی، سازمان حسابرسی و جامعه‌ی حسابداران رسمی را برطرف نماید.

۲- حسابرسی عملیاتی در بانک‌ها به حیطة‌ی اجراء وارد شود.

۳- حسابرسان داخلی بانک‌ها از حالت فرمالیته و شکلی خارج شوند و کمیته‌های حسابرسی برنامه‌های عملیاتی خود را به تصویب دستگاه نظارت بانک مرکزی و بورس برسانند.

۴- تمام گزارش‌های کارشناسان رسمی در حوزه‌ی بانکی توسط کمیته‌ی کارشناسان معتمد بانک مرکزی انجام شود.

خلاف شرکت‌های تجاری که اختیار دارایی‌های خود را دارند، بانک‌ها چنین اختیاری را در باره‌ی دارایی‌های خود ندارند، چراکه عمده‌ی این دارایی‌ها در سرفصل مطالبات از مشتریان (در قالب ارائه‌ی تسهیلات) متمرکز گردیده است

حسابداران رسمی پیشنهاد می‌گردد. به گونه‌ای که هدف اصلی این طرح جلوگیری از ایجاد اختلال و یا برهم زدن استقلال حسابرسان باشد.

۵- نماینده‌ی جامعه حسابداران رسمی در دستگاه نظارت بانک مرکزی حضور فعال داشته باشد.

۶- ریسک‌هایی از قبیل طبقه‌بندی نادرست و ذخیره‌گیری غلط، پنهان نمودن بسیاری از نیت‌های غیرمعقول در فعالیت‌های سرمایه‌گذاری بانک‌ها، وجود ذینفع واحد و نمایش ذینفع متعهد در ارائه‌ی تسهیلات کلان، پرداخت تسهیلات به مرتب‌تین و اشخاص وابسته و ... از عمده‌ترین مشکلاتی است که حسابرسان باید نسبت به آن‌ها هوشیار باشند.

کلام آخر

متأسفانه در وضعیت فعلی به دلایل متعدد سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، ظاهراً اراده‌ی مبنی بر اصلاح این بخش از طریق تغییر نگرش بر نظام بانکداری و حسابرسی آن وجود ندارد. در به کارگیری بسیاری از رویه‌ها و دستاوردهای برون مرزی و یا انطباق‌پذیری با دنیای فرامرزی پیشتاز هستیم، ولی در حال حاضر به‌طور وسیع استانداردهای بازل یک و به‌طور بسیار محدود بازل دو را داریم، در حالی‌که بانکداری مدرن دنیا به استانداردهای بازل سه عمل می‌کند. سیستم‌های مکانیزه، بعضاً قادر به ارائه‌ی گزارش‌های شفاف از وضعیت مورد تقاضای طیف وسیع استفاده‌کنندگان نیستند و نهادهای نظارتی و غیر نظارتی نیز بر روی گزارش‌های خروجی بانک‌ها مناقشات خرد و کلان دارند. حال شما مخاطب عزیز قضاوت فرمایید در چنین شرایطی ریسک حسابرسی بانک‌ها و تحمل آن توسط حسابرس بی‌دفاع که در انتهای فرآیند قرار دارد، چه‌قدر بالاست. به امید این تغییر نگرش و بهبود فاصله‌ی انتظارات. ■

در حال حاضر به‌طور وسیع استانداردهای بازل یک و به‌طور بسیار محدود بازل دو را داریم. در حالی‌که بانکداری مدرن دنیا به استانداردهای بازل سه عمل می‌کند

وظیفه‌ی تنظیم سیاست‌های پولی کشور را برعهده دارند، باید از امروز به تمام بانک‌ها ابلاغ گردد که تسهیلات بلندمدت به مشتریان پرداخت نکنند. چرا که در دنیا، این بخش از تامین مالی، بر عهده‌ی بورس و بازار سرمایه است.

بخش دوم: اقدامات حسابرسان و

جامعه‌ی حسابداران رسمی

۱- جامعه‌ی حسابداران رسمی، حسابرسان را موظف نماید تا نسبت به ریسک بانک‌ها موضع‌گیری نمایند.

۲- حسابرسان باید مدیریت بانک‌ها را متقاعد کنند، تا بخش عمده‌ی توضیحات طولانی که قرار است در بندهای گزارش حسابرسی و بازرسی درج شود، در یادداشت‌های صورت‌های مالی درج شود تا از نگارش بندهای طولانی جلوگیری شود.

۳- حسابرسان باید هر آن‌چه را که نشان‌دهنده‌ی موارد عدم رعایت مهم و اثرگذار است، در گزارش خود درج نموده و از درج عبارت "طی نامه‌ی جداگانه حسابرس موارد عدم رعایت را به بانک اعلام می‌کند" اجتناب نمایند.

۴- طرحی با عنوان ((طرح تامین امنیت حسابرسان))، به جامعه‌ی

۵- در حسابرسی بانک‌ها از حسابرسانی استفاده شود که شناخت کافی در ریسک‌های نظام بانکی داشته باشند.

۶- صورت‌های مالی بانکی در قالب قراردادهای تنظیم، توسط حسابرسان دیگری تهیه شود و گزارش تنظیم بر روی آن صادر شود.

۷- به اعتقاد بنده، هم اکنون که بانک‌ها با بحران‌های سیاسی، اجتماعی و خطر ورشکستگی مواجه هستند، باید به‌طور موقت با ارائه‌ی قوانینی فراتر از استانداردها، در شناسایی درآمد تسهیلات، خط‌کش اندازه‌گیری را قدری محتاطانه‌تر انتخاب کرد.

۸- از طریق مساعدت دولت، باید تمامی دارایی‌های سمی بانک‌ها از ترازنامه آنان خارج گردد.

۹- همچون بسیاری از کشورهای جهان، نظام اعتباری جایگزین نظام وثیقه در بانک‌ها گردد.

۱۰- تجمیع بانک‌های پرریسک با بانک‌های دارای ریسک کم‌تر

۱۱- پروژه‌ی اصلاح سیستم‌های مکانیزه‌ی بانک‌ها به منظور بهینه‌سازی داشبوردهای اطلاعاتی کلید زده شود.

۱۲- اگر بپذیریم که بانک‌ها